

LEDARE

Ledare: All religion skapar sina bokstavstrogn. World Economic Forum. Hans Bergström, New York

PUBLICERAD 2002-02-05

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Hur tolka och komma till rätta med terrorismen

Detta har självfallet varit en huvudfråga när World Economic Forum mötts i New York för fem dagar av seminarier, workshops och andra former av tankeutbyten.

Professor Zbigniew Brzezinski tolkade en dominerande mening: Amerika behöver vänner plus en politik som står på två ben. Det ena benet är direkt kamp mot terrorismen, det andra benet förändringar i det som ger grogrund för terrorism. Brzezinski jämförde med den framgångsrika politiken för att säkra demokratin i Västeuropa efter andra världskriget liksom för att möta 60-talets våld från de svarta pantrarna i USA. Vad som krävdes var både militärt motstånd mot kommunismen och Marshallplan för social och ekonomisk återuppbyggnad, både polisinsatser mot brott och nya lagar för att bryta diskrimineringen av afroamerikanerna.

Liksom hotet från kommunismen gav ett extra motiv för sociala reformsträvanden i demokratierna, leder hotet från terrorismen till en ökad medvetenhet om vikten av att förändra miljöer som alstrar hat. I USA växer förståelsen för att det upplysta egenintresset fordrar medverkan till insatser mot fattigdom etcetera. World Economic Forum har länge haft en betydande social agenda och den framträdde ännu tydligare i år.

Men om fattigdomen vore grundorsaken till terrorism, skulle dess nya bas vara Afrika, inte Saudiarabien, påpekade Francis Fukuyama. Politiska och kulturella faktorer spelar en större roll än fattigdom. Motiv starkt nog för att driva terroristiska självmördare är i dag i huvudsak religiösa. Fattigdom är därtill i huvudsak ett resultat av egna korrupta regeringar, konstaterade Shimon Peres med starkt stöd i modern forskning.

Med dessa iakttagelser ställs två frågor i centrum: demokrati och frågan om religiös fundamentalism.

Alla bugar inför religion och till årets World Economic Forum var ledande företrädare för alla världsreligioner inbjudna för att

samtala om villkoren för samlevnad. Men, fastslog den spanske professorn Manuel Castells under ett seminarium om "Fundamentalism i modern kontext", "alla religioner bär en djup inneboende tendens till fundamentalism". Fundamentalism är bland annat att se gamla texter som uttryck för den absoluta sanningen om världen, fyllde den brittiske professorn Felipe Fernandez Armesto på. De flesta fundamentalister, i denna mening, lämnar dock religionen vid kyrktrappan eller moskén. Religiösa enklaver kan i ett öppet samhälle spela en positiv roll, som bidrag till pluralism och som kulturella varnare. Men i tider av oro och osäkerhet finns risken att en längtan till det enkla utlöser allvarligare reaktioner.

Även om fundamentalism inte är detsamma som fanatism kan religionen inte gå fri från kritisk granskning. I USA vägrar två miljoner protestanter att skicka sina barn till public schools, därför att de där skulle få en sekulär undervisning i bland annat biologi. Läkare som hjälper kvinnor till abort mördas.

Inget muslimskt land har haft en verklig diskussion om hur den muslimska religiösa väckelsen och indoktrineringen i de religiösa skolorna förhåller sig till frågor om demokrati och en skola för upplysning, iakttog Ahmed Rashid, den pakistanske författaren till standardverket om talibanerna. "Ingen i Pakistan eller Saudiarabien vågade säga att talibanernas religiösa syn var nonsens."

Till det mer hoppningivande på årets Forum hörde en skarp reaktion från muslimer i Ostasien mot att arabiska fundamentalister ges något slags moraliskt försteg i att tolka vad islam ska stå för. I ett land som Malaysia finns en muslimsk kultur som är mycket mer förenlig med liberalism, modernitet och demokrati, påminde Karim Raslan. Stegringen av muslimsk reaktion måste bekämpas, framhöll Zainah Anwar, en imponerande kvinna som tagit initiativ till en kvinnorörelse, "Sisters in Islam", i detta syfte. Anwar betecknar sig som "feminist, muslim och liberal". Striden står om kvinnornas roll, konstaterade hon. "Det är hög tid för dem som inte vill en fundamentalistisk tolkning av islam att göra sig hörda, att utmana mullornas anspråk på att ha monopol på sanningen, att pressa de politiker som använder islam för att legitimera sig, att driva linjen att demokrati och mänskliga rättigheter måste införas också i länder som kulturellt sett är muslimska."

Vi lever i en tid när upplysningssidéer åter måste hävdas aktivt. Utbildade kvinnor är i den muslimska världen den starkaste potentiella kraften för modernitet, för ett öppet samhälle. De kan, noterade BBC-analytikern John Simpson, nu vara på väg att göra Iran till ett "post-fundamentalistiskt" land. Att på olika sätt stödja en sådan kraft bör vara en viktig del i ett "andra ben" i kampen mot terrorism.

Hans Bergström är chefredaktör och ansvarig utgivare

hans.bergstrom@dn.se

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

